

Türkiye'ye Filipinli Dadı Göçü: Aracı Firmaların Rolünü Anlamak

Filipina¹ Nanny Migration to Turkey: Understanding the Role of Intermediary Agencies

Ayla Deniz*

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara

Öz: Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de uluslararası göçmenler içinde Filipinli dadılar artmaktadır. Bu toplumsal cinsiyetli göç paterni içinde Filipinli dadılar, Türkiye'ye 1990'lardan itibaren bağımsız olarak gelmeye başlamış, ancak 2000'lerin sonlarından itibaren aracı firmalara yönelmişlerdir. Bu çalışma, Filipinli dadıların buraya gelişlerinde aracı firmaların rollerine ve dadıların aracı firmalar yoluyla nasıl temsil edildiklerine odaklanmaktadır. Böylece işgücü piyasasının yeni yapısının ve bu yapı içinde Filipinli dadıların durumunun anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Filipinli dadıların Türkiye'de iş bulmalarına aracılık eden firmaların sahipleriyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve bu konuda hizmet veren internet siteleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, Filipinli dadı talebinin sadece İstanbul'da değil, Türkiye geneline genişlediği, bu durum nedeniyle kısa sürede çok sayıda aracı firmanın ortaya çıktığı, bunda Filipinli dadı çalıştırmanın aileler açısından bir hizmet ihtiyacı olduğu kadar bir itibar unsuru haline gelmesinin etkili olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca firmalar Filipinli dadıların kamusal görünümünü, piyasanın talebine göre şekillendirmektedirler. Bu durum çoğunlukla toplumsal cinsiyet rollerinin piyasa eliyle pekiştirilmesine ve kadınların kamusal benlik inşalarına doğrudan müdahale anlamına gelmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de firmaların uluslararası ağlarının genişlemesi ve piyasada hem kadın işveren sayısının hem de göçmen kadın istihdamının artması da söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Bakım Göçü, Filipinli Dadı, İstanbul, Göçmen Temsili, Aracı Firma

Abstract: Among transnational migrants, the number of Filipino nannies are increasing in. In this gendered migration pattern, the Filipino nannies have started to come to Turkey independently in the 1990s, however they tended towards using intermediary agencies after the late 2000s. This study focuses on the role of these intermediary agencies in bringing Filipino nannies to Turkey and how the Filipino nannies are represented by these agencies. Thus, I aim to comprehend the new structure of labor market and the situation of Filipino nannies in this market. In this regard, in-depth interviews have been conducted with the owners of the companies which aid Filipino nannies to find jobs in Turkey and the internet websites that offer similar services have been examined. Based upon the gathered evidence, it is revealed that the demand for Filipino nannies is not only existent in Istanbul but it has also spread to other parts of Turkey; that this phenomenon resulted in an increase in the number of intermediary agencies in a short period of time and that the reason behind it is that hiring a Filipino nanny has become a status symbol for the families as well as a service requirement. The companies also shape the social outlook of Filipino nannies according to market demand. This generally means reinforcement of the social gender roles by the market itself and a direct intervention to women's construction of social self. Additionally, there is an expansion of the transnational networks of companies in Turkey and an increase in the number of women employers as well as the employment of women migrants.

* İletişim yazarı: Ayla Deniz, e-posta: ayladeniz07@gmail.com, adeniz@ankara.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 31.08.2018

Makale Basıma Uygun Tarihi: 15.10.2018

Keywords: *Transnational Care Migration, Filipina Nanny, İstanbul, Representation of Migrants, Intermediary Agency*

1. Giriş

Göç akımlarında kadınların yoğun varlığına rağmen, onların göç konusundaki rolleri uzun yıllar ihmal edilmiştir (Pedraza, 1991: 303). Houstoun ve arkadaşlarının (1984: 908) deyimiyle, genç ve ekonomik göçmen durumundaki erkekler, kadınları gölgelemişlerdir. Ancak yakın tarihlerden itibaren, kadınların göçlerdeki konumlarına akademik ilginin artışının (Grieco ve Boyd, 2003; Sharma, 2011; Wright, 1995), kadınların Dünya genelinde göçe daha yoğun şekilde katılmalarının, onları göçe teşvik eden motivasyonların çeşitlenmesinin de etkisiyle, göçün yeni tipolojileri ve coğrafyalarının ortaya çıktığı anlaşılmıştır (King, 2002). Kadınların hareketlilik durumlarının aldığı şekil, *göçün kadınsılaşması* olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu eğilimin temel özelliği, kadınların geçmişin aksine (Yeoh vd., 1999), göçe artık daha bağımsız olarak katılmaya başlamalarıdır. Bu durumun ortaya çıkmasında, geleneksel cinsiyet rollerindeki değişimin ve uluslararası yeni iş bölümünün etkisi olduğu çeşitli araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır (Hondagneu-Sotelo, 2000; Salazar-Parrenas, 2000, 2001, 2008; Ünlütürk-Ulutaş ve Kalfa, 2009: 13). Göç eden kadınlar içinde bakım hizmetlerinde çalışanların sayısı ve görünürlüğünün fazlalığı da (Kofman ve England, 1997; Kofman ve Sales, 1996) bu yeni işbölümünün bir sonucudur¹. Bakım hizmetlerinde çalışan kadınlar kimi zaman yalnızca yaşlılara, engellilere veya çocuklara bakmaktadır. Ancak çoğu zaman bu bakımın yanına temizlik ve yemek gibi diğer ev içi işler de eklenmektedir. Yani çocuk bakımı hizmeti veren bir dadı, genellikle sadece çocuğun değil, bütün ailenin yemeğini hazırlamakta veya çoğu zaman ondan, evin genel düzenini sağlama beklenmektedir. Zaten küresel göç literatüründe bakım hizmetlerinin, ev temizliği, çocuk, hasta ve yaşlı bakımı, hemşirelik gibi işleri kapsayarak sunulmasında bu iç içe geçmiş durumun da etkisi vardır (Yeates, 2009).

Bakım hizmetlerinde çalışacak işgücüne olan talep, bu talebin gerektirdiği bedeli sağlayabilecek kaynaklara sahip olan, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde fazladır (Lutz, 2008; Pratt, 1999)². Bu ülkelerde nüfusun yaşlanması, kadınların işgücüne katılımlarının artışı ve refah devletinin dönüşümünün de etkisiyle bakım hizmetlerinin piyasa eliyle sağlanmasına ilginin artması, bakım hizmetlerinde göçmen kadın istihdamının artışının ana sebepleridir (Browne ve Braun 2007; Lyon 2006). Böylece dünyanın fakir bölgelerinden kadın göçmenlerin zengin olan bölgelere göçü ortaya çıkmıştır (Kofman, 1999; Lutz ve Palenga-Mollenbeck, 2012). Bu görünüm içinde kadınlardan ev içinde ücretsiz olarak sağlamaları beklenen hizmetler, kamusal karşılığa kavuşarak piyasalaşmıştır ki Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) (2013) göre ev içi işlerde çalışanların yüzde 80'inden fazlasının kadın olması da şaşırtıcı değildir. Hatta bakıcı göçüne katılan kadınlar, küresel bir bakım zincirinin gelişmesine de neden olmuşlardır (FitzGerald-Murphy, 2014; Hochschild, 2000; Yeates, 2004, 2009, 2014). Çünkü, bu sistemde kadınların bir kısmı, ulusaşırı anneliği deneyimlemektedirler (Lutz ve Palenga-Mollencek, 2012). Zira pek çok bakıcının, göçe katılırken geride çocuklarını bıraktıkları (Hochschild, 2000), bunun, evin geçimi sağlama konusundaki iktidarını kaybeden erkek için bir kriz pekiştiricisi olduğu (Hoang ve Yeoh, 2011; Peng ve Wong, 2016) ve bu çocukların bakımının sağlanması için yeni bir bakım pratiğinin ortaya çıktığı (Peng ve Wong, 2016) bilinmektedir. Barbara Ehrenreich ve Arlie Hochschild (2003), *Global Woman: Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy* isimli kitabında bakıcıların üçüncü dünya ülkelerinden birinci dünya ülkelerine göçlerini, zengin çocukların bakımı için fakir çocukların harcadığı bir 'küresel kalp nakli' olarak anlatmaktadır.

Küresel bakım pratiği içinde talebin en yüksek olduğu kadınlar, Filipinli kadınlardır (Raghuram, 2012). Hatta bu nedenle Filipinli kadınlar, Asyalı kadınlar arasında coğrafi hareketliliği en fazla olanlardır. Kötüleşen ekonomik koşullar, politik sistemdeki yozlaşma ve göçle yüksek gelir elde etme düşüncesi, Filipinli kadınları göçe özendirmekte (Goli, 2009: 6) ve görece gelişmiş bölgelere doğru

hareket etmektedirler. Filipinli kadınların bakıcılık yapmak için başka ülkelere göç etmeleri, aileleri ve devletleri tarafından da desteklenmektedir. Bunun nedeni, kadınların köken ülkelerine düzenli olarak para havaleleri yapmaları ve göç sonrası köken ülkeleriyle bağlarını sürdürme eğilimlerinin yüksek olmasıdır (Chant ve Radcliffe, 1992; Mahler ve Pessar, 2001; Yeoh ve Willis, 2005). Böylece, hem ülkelerinin kalkınmasına hem de ailelerinin ekonomik refahlarının artmasına katkı sağlamaktadırlar. Hatta kadınların bakım konusunda eğitim almaları ve daha profesyonel olarak bu işleri sürdürmeleri için devletin desteği de söz konusudur. Çünkü uzmanlaşma arttıkça, kazancın da artması beklenmektedir. Filipinler’de devletin bu ekonomik faydadan dolayı göçü özendirilmesi, devletin kendisinin, bir aracı/simsar (*broker*) olarak isimlendirilmesine neden olmuştur (Rodriguez, 2010).

1974 yılında Filipinler’den işçi göçünün özendirilmesinin ana göç stratejisi haline gelmesiyle başlayan süreçten (Goli, 2009: 7) bugüne geldiğimizde, yüzlerce ülkeye yayılan bir bakım göçü paterninin ortaya çıktığı görülmektedir (Barber, 2004; Encias-Franco, 2016; Salazar-Parrenas, 2001). Bu paternin genç öznelerinden biri de Türkiye’dir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın (eski Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) kayıtlarına göre 2011 yılında 182 olan Filipinli kadın çalışan sayısı (çalışma iznli Filipinli sayısı toplamda 210’dur) 2016 yılında 1348’e çıkmıştır (çalışma iznli Filipinli sayısı toplamda 1492’dir) ki bu 5 yıllık sürede büyük bir artışın yaşandığı anlamına gelmektedir. Elbette kayıtlı göçmenlerin yanında çok sayıda kayıtsız göçmenin varlığı, bu sayının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Akalin, 2016). Piyasada Filipinli bakıcı talebinin güçlü olmasının yanı sıra, öncü göçmenlerin muhtemel göçmenlere bilgi aktarmalarının, bağlantı sağlamalarının ve bir süre sonra, göçmenlerin bir kısmının, dâhil oldukları göçmen kategorisini değiştirmelerinin (öğrenci, işveren, evlilik göçmeni gibi) de etkisiyle bu göçün artarak devam etmesi muhtemeldir. Türkiye’de çalışan Filipinli bakıcılar, Japonya’da (Carlos, 2010) veya İsrail’de (Liebelt, 2008) yaşlı bakımı konusunda çalışan diğer Filipinli bakıcılardan farklı olarak, genellikle çocuk bakımı konusunda hizmet vermektedirler. Bu bakımdan daha spesifik olarak dadılık yapmaktadırlar. Filipinli dadılar, Dünya’nın pek çok yerine giderken olduğu gibi, Türkiye’ye gelirken de sıklıkla aracı firmalara başvurumaktadırlar. Yine aynı şekilde dadı talebi olan aileler de bu aracıları kullanmaktadırlar. Çağrı Koyuncu (2018: 35), bu firmalara başvurmanın yegâne amacının bakım hizmetinin yasalara uygun bir şekilde gerçekleşmesinin zahmetsizce sağlanması olduğunu belirtmektedir. Son yıllarda artan Filipinli dadı talebi, bu alanda hizmet veren aracı firmaların artışını da beraberinde getirmiştir. Hatta farklı göçmen gruplarından kadınların istihdamıyla tümünden ilgilenen firmalar yerine, yalnızca Filipinli bakıcıların istihdamı için çalışan aracı firmalar da kurulmuştur. Bununla birlikte kayıtsız çok sayıda aracının bulunması, toplam aracı firma sayısına ulaşmayı engellemektedir³.

Bu çalışmada, yeni bir göç dalgası yaratan ve emek piyasasını da şekillendiren Filipinli bakıcı göçünde ve bu sistemdeki kadınların görünümünde aracı firmaların rolleri ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bunu yaparken, temelde iki noktaya odaklanılmaktadır. *İlkinde* firmaların ortaya çıkış hikâyelerine ve sürdürdükleri bağlantılara, *ikincisinde* ise firmaların bakıcı kadınları nasıl sunduklarına bakılmaktadır. Bu yolla hem göçün nasıl bir aracı ağ mekanizmasının ürünü olduğunu anlamak hem de işin toplumsal cinsiyetinde bu yapıların etkisini görmek istenmektedir. Bu amaçlarla, 2017 yılı Mart - 2018 yılı Mayıs ayları arasında İstanbul’da Filipinli bakıcı bulma hizmeti veren 4 firmayla telefonla ve yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşme yapıldığı sırada firmaların ofislerinin organizasyonu ve buradaki Filipinli kadınlarla ilişkiler gözlemlenmiştir. Bunların yanında ‘bakiciburada.com’, ‘bakicilarimizburada.com’, ‘filipinlibakicin.net’, ‘filipinliturkiye.com’, ‘filipinlibakicim.com’, ‘yabancibakici.net’ ve ‘damladanismanlik.com’ gibi, google’da *filipinli bakıcı* anahtar kelimesiyle tarama yapıldığında ilk erişilen firmaların internet siteleri 1 yıldan uzun süre takip edilmiş ve incelenmiştir. Bu arama İngilizce diliyle yapıldığında, ‘greaupair.com’ gibi sitelerde bağımsız bakıcı ilanlarına da erişilmiştir. Ancak buralardaki ilanlar Türkçe aramalarda ulaşılanlar kadar yoğun olmadığından ve sıklıkla işveren arayan bakıcılar Türkiye dışındaki ülkeleri tercih listelerinde daha üst sıralara yazdıklarından, bu siteler araştırma dışında bırakılmıştır. Böylece içeriği Türkçe

hazırlanmış ve Türkiye'de bakıcı arayışında olanlara yönelik sitelerle ve aracı firmalarla çalışma sınırlandırılmıştır. Elde edilen nitel veriler analiz edilerek çalışmaya son hali verilmiştir. Dünya genelinde Filipinli bakıcılarla ilgili zengin literatürde bile aracı firmaların rollerine sınırlı şekilde yer verilmesi (Redlova, 2013), Türkiye ölçeğinde ise daha genel kapsamda Filipinli dadıların nadir ele alınmış söz konusu olduğundan (Akalın, 2016) bu çalışmanın ilgili literatürdeki eksikliği azaltmaya katkı sağlaması umulmaktadır.

2. Aracı Firmalara Bakmak: 'Biz Bu İşin Tamponuyuz'

Fiona Williams (2012), Avrupa'da göçmen kadınların bakım hizmetlerindeki konumu üzerine yaptığı çalışmasında, bakıcı göçmen kadınların aslında ülkelerin bakım, göç ve istihdam rejiminin bir ürünü olduğunu belirtmektedir. Bu, geleneksel olarak bakım hizmetlerinin kadın işi olarak görülmesini, bu işin piyasalaştığı durumda ucuz emek olarak kadına yönelinmesini, dolayısıyla bu işlerde çalışma motivasyonunu taşıyanların ulusaşırı göçlere katılımının desteklenmesini ve bir bakıma kadın göçünün artışı beraberinde getirmektedir. Yazar, toplumsal cinsiyetli bu üç rejimin kesişiminde ortaya çıkan yapıyı makro, mezo ve mikro olarak üç düzeyde analiz etmektedir. Makro düzey, bakımın ulusaşırı politik ekonomisidir ve daha büyük ölçüde bu görünümü ortaya çıkaran ve bunu şekillendiren koşullarla ilgilidir. Mikro düzey, bakım hizmetlerinde çalışanların ve işverenlerin gündelik düzeydeki ilişkilerini içermektedir. Bu çalışmanın ana öznesi olan aracı kurumlar ise, makro ve mikro yapı arasında bir geçiş kategorisi olan mezo düzeyde yer almaktadır.

Devletlerin genelde bakım hizmetlerini, özelde de çocuk bakımını sağlama konusundaki tutumları farklıdır. Tipik olarak, bu tür hizmetlerin mevcudiyetine ve karşılanabilirliğine ve ülkenin çocuk bakım kurumlarını kullanmaya yönelik kültürel tutumuna bağlıdır (Bauer ve Österle, 2016: 82). Bununla birlikte kadınların işgücüne katılımlarının artışıyla birlikte genel olarak 1990'lerden itibaren devletlerin kısmi desteğiyle birlikte, çocukların evde bakılmasının teşviki söz konusudur (Williams, 2012). Bu durum, çocukların evde bakımı için daha düşük ücretlerle çalışmaya razı edilmiş göçmen kadınlara yönelinmesini de beraberinde getirmiştir. Yine aynı görünüm içinde, işçi ve işvereni buluşturan aracı yapılar da hızla gelişmeye başlamışlardır. Dünya'daki bu genel görünümle paralel olarak, Türkiye'de özellikle 1990'ların başından itibaren eski Sovyetler Birliği ülkelerinden gelen kadınların istihdamına yardımcı firmalar ortaya çıkmıştır. Ancak bu dönemlerde Türkiye'de faaliyet gösteren firmaların önemli bir kısmının kayıt dışı olması, bakıcı ve işveren arasında denge unsuru olması beklenen aracı firmaların rolünün de zedelenmesine neden olmuştur. Zira ne bakıcı ne de işveren, aracı firmaya ödeme yaptıktan sonra çıkan sorunlarda muhatap bulamamıştır. Bu nedenle, hâlihazırda çalışan göçmen kadınların referansıya, yeni kadın göçmenler istihdama dâhil olmuştur. Bu da enformel ağların genişlemesini ve güçlenmesini beraberinde getirmiştir. Ancak geçen zaman içinde bakıcı kadınlara olan talep, özelde de Filipinli çocuk bakıcısı talebinde yaşanan büyük artış, daha kurumsal bir ara mekanizmaya olan ihtiyacı yeniden gündeme getirmiştir. Bu durum, bugün faaliyet gösteren firmaların ortaya çıkmasının ana sebepleridir. Yani, daha güvenilir bir aracı arayışı ve piyasada bakıcı talebinin yarattığı ekonomik kazanç potansiyeli, aracı firmaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunu, ulusaşırı bağlantı kurmaya ve daha geniş bir bakıcı-işveren kitlesine erişmeye olanak veren teknolojik gelişmelerin ve ilgili bakanlıkların göçmen istihdamına ilişkin düzenlemelerinin kolaylaştırıcılığı da izlemiştir. Ortaya çıkan ve sektörde belirli bir güveni tesis ettiği için hizmet alıcıların daha yoğun şekilde başvurdukları yeni nesil firmaların bir kısmı, uyruk fark etmeksizin farklı göçmen grupların istihdamına yönelmiştir. Bunda göçmenin aylık maaş talebi en öncelikli unsur kabul edilmiş ve firmaların ana motivasyonları maliyeti azaltarak kârı yükseltmek olmuştur. Bu firmalardan birinin sahibi olan Ahmet (47)⁴, kendi firmasını açma gerekçesini şu sözlerle anlatmıştır:

'Şimdi Dünya değişiyor. Kadınlar doğum yapıyor, birkaç aya işe dönmesi lazım. Şöyle söyleyim yani İstanbul gibi bir yerde, anne baba çalışıyor, çocuğa kim bakacak dedim. O zaman böyle merdiven-altı yer çöktü, insanların parasını alıyorlar, sonra bir gece kaçıyorlar. Ama mecbur güvenceler.

Burada ben bir potansiyel gördüm. Bu iş doktorluk gibi, Dünya'nın her yerinde ihtiyaç var. Ukraynalı, Moldovalı, Filipinli fark etmez. Siz ne yapıyorsunuz dersiniz: Biz bu işin tamponuyuz'.

Ahmet, her ne kadar uyruk fark etmeksizin bakım işlerinin yapılabilceğini ifade ederek ilk kurulan şirketlerin daha kapsamlı hizmet anlayışı hakkında önemli bir ipucu verse de, sonradan kurulan aracı firmalar daha spesifik gruplara ve hizmetlere yönelmişlerdir ki bu, eski SSCB ülkelerinden gelenlerin (başta Moldova, Gürcistan, Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan) yaşlı bakım hizmetlerinde, Filipinler'den gelenlerin de çocuk bakımı işinde çalışmasını yaratmıştır⁵. Bu durum aslında genel bir kategori olan bakım hizmetleri içinde uyruklara göre bir uzmanlaşmanın ortaya çıkmasının bir ürünüdür. Bu çalışmaya konu olan Filipinli çocuk bakıcılarının istihdamına aracı olan en büyük firmaların ortaya çıkmasında ise, firma sahiplerinin kendi bireysel bakıcı taleplerine piyasada karşılık bulamamaları etkili olmuştur. Bu durumu Aslı (33) şu sözlerle ortaya koydu:

'İki çocuğum oldu. Çok kısa aralıklarla doğdular ve bir yardımcıya ihtiyacım vardı. Ben farklı uyruklarla çalıştım. Farklı uyruklarda sorunlar yaşadım. İşte eşten dosttan görüp birilerini buluyorduk. Bir süre sonra Filipinlilerle çalıştım. İnsanlar gelip giderken soruyordu. Diyelim size bir kadın geliyor, memnunsanız öneriyorsunuz, onun da kardeşi geliyor. O şekilde ama kimse sigorta, izin gibi konulara hâkim değil. Ben de burada ihtiyaç fark ettim. Benim gibi çok anne var'.

Kadınların kendi taleplerinin onları aracı firma açmaya götürmeleri, sektörde işveren olarak kadınların sayısını da artırmıştır. Genel bakım hizmetlerinden ayrı olarak, sadece Filipinli bakıcı istihdamına yönelen firmaların sahiplerinin çoğu kadındır. Dolayısıyla işvereninden işçisine kadar kadınların egemen olduğu bir alt sektör ortaya çıkmıştır. Bunun ilk sebebi, çocuk bakımı konusunda kadınların sorumlu olarak görülmesi nedeniyle bu konuda kadınların daha bilgili olduğunun düşünülmesidir. İkincisi ise, kadınlara ilişkin bu verili düşüncenin bir kadının aracı firma açma girişimi için gerekli sermayeye, diğer girişimlere göre daha kolay erişmelerini sağlamasıdır. Bu durumu Işıl (34) şu sözlerle anlatmıştır:

'Biz çocukken bize oyuncak alırken, bebek alırlar. O bebeği yıkarız, oyun yaparak yemek yedirip altını temizleriz... Şimdi ben başka işe girişsem, olmaz yani, yalnız kalırım... Ben anneyim, bir kadını, burada müşteri karı-koca olsa bile kararı anne veriyor. Annenin karşısında bir anne olunca rahatlıyor... Bu işi yaparken kendi eşim, ailem çok destek oldu. Güvendikleri için yani...'.

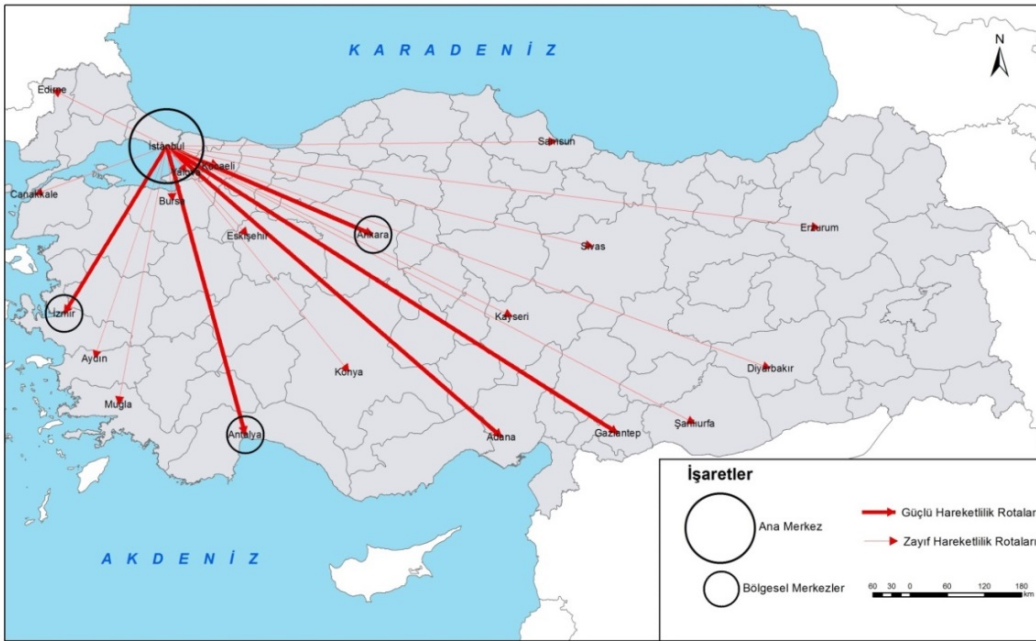
Aracı firma sahiplerinin bu gereklilikler ve kaynaklarla ofisler açmaya başlamaları, onları hizmetin sosyal boyutu yanında mekânsal bağlamıyla da ilişkilendirme durumunda bırakmıştır. Yani firmaların en başta başlangıç yeri olarak İstanbul'u seçmeleri tesadüf değildir. Küresel bir kent olarak İstanbul, hem yüksek nitelikli işleri hem de ev içi işleri de içeren kariyer yapılamayacak işleri bir arada barındıran bir yerdir. İstanbul'un bu potansiyelini Ahmet (47) şöyle anlatmıştır:

'Türkiye'de saatte 150 bebek doğuyor. Bunların 120'sine annesi baksa, 30'una bakıcı lazım. İstanbul'da en az 60-70'ine lazım. Burada milyonlarca insan yaşıyor. Ne çocuk biter ne bakıcı. Bugün bir aile bakıcıdan memnun kalmasa, öbür gün başkasını bulur. Bakıcı için de geçerli. Başka bir şehirde o kadar bolluk yok'.

Bunun yanında bir genel kategori olarak İstanbul ölçeği de aracı firmaların yer seçiminde yeterli olmamıştır. Zira orta-üst ve üst sınıfa hizmet veren bu firmaların, şehirde daha prestijli kabul edilen semtlerde ofis açmaları da gerekmiştir. Bu durumu Aslı (33) aşağıdaki gibi anlatmıştır:

'Biz çok üst sınıfla çalışıyoruz. O insanları kira daha düşük diye Ümraniye'ye getiremem. Gelmezler çünkü. Bu bir baloya pijamayla gitmek gibi. Uygun değil. Sonuçta müşterinin kullandığı, kendini rahat hissettiği, kolayca geleceği, lüks bir semt olmalı. Teşvikiye, Nişantaşı, Bebek gibi diyebilirim'.

Firmaların başlangıç yeri olarak sıklıkla İstanbul'u seçmeleri, faaliyet alanlarının burasıyla sınırlı kaldığı anlamına gelmemektedir. Aslında Türkiye'nin genellikle nüfusu yoğun ve ekonomik gelişmişlik düzeyi görece yüksek diğer şehirlerinden de bakıcı talep edilmektedir. Hatta bu durum zamanla İstanbul'dan başlayan ve ülkeye yayılan bir işgücü transferinin yanında, bölgesel merkezlerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yapılan görüşmelerden ve internet taramalarından yola çıkarak Filipinli bakıcı sağlayan firmaların durumu hakkında genel bir görünüm ortaya çıkardığımda (Şekil 1), İzmir, Ankara ve Antalya gibi İstanbul'dan yoğun şekilde Filipinli bakıcı talep eden illerin, bir süre sonra kendi bakıcı ofislerine kavuştukları anlaşılıyor. Bu durum, Adana ve Gaziantep gibi benzer illerde ve görece zayıf akışların olduğu Bursa, Muğla, Konya gibi illerde de benzer ofislerin ortaya çıkabileceğini düşündürmektedir.

Şekil 1. Filipinli Bakıcı Sağlayan Firmaların Kümelenmeleri ve Hizmet Ağları

Son olarak kadınların işveren olarak aktif rol üslandıkları bu yeni görünüm içinde firma sahiplerinin göçmen kadınlara ulaşmak için kullandıkları ağlara bakıldığında, ülke içindeki firmaların birbirleriyle ilişkilerinin oldukça sınırlı olduğu, bunun da rekabetten kaynaklandığı görülmüştür. Yani Türkiye'de aktif olan firmalar içinde personel transferi yok denecek kadar azdır. Firmaların bir kısmı kuruluş evresinde Türkiye'de yaşayan ve bağımsız olarak bakıcılık işi bulmuş kadınlardan yardım almışlardır. Daha sonra ise başta Hong Kong, Singapur, Tayvan, Çin, Japonya ve Körfez ülkeleri başta olmak üzere uluslararası nitelikte çalışan firmalarla işbirliği geliştirmeye başlamışlardır. Avrupa, Amerika ve Kanada'daki firmalarla ilişkileri ise zayıftır. Çünkü burada bulunan bakıcı kadınlar, görece düşük ücret alacakları Türkiye'yi tercih etmemektedirler. Yalnızca bu bölgelerden gelen profesyoneller, kendi yaşam pratiklerine uyum sağlaması için, daha önce bu yaşadıkları bölgelerde çalışma deneyimi olan Filipinli kadınları talep etmektedirler veya halihazırda birlikte çalıştıkları Filipinli bakıcılar varsa, onların Türkiye'deki resmi işlemlerini tamamlamaları için firmalara başvurumaktadırlar. Bunların dışında Türkiye'deki aracı firmalar arasında doğrudan Filipinli ortaklarla çalışanlar da vardır. Bunun sebeplerini Aslı (33) şu şekilde anlatmıştır:

'Benim evimde çalışıyordum. Filipinler'den sanırım 93'te gelmiş, Kanada'ya gitmek istemiş. Filipinlilerin hepsinin Kanada'da, Amerika'da, Avrupa'da akrabaları var. Burada vizesi dolmuş, oradan davet gelmeyince burada kalmış. Yani kaçak olarak çok uzun yıllar kalmış. Sonra Mardinli bir

erkekle evlendi, vatandaş oldu. Şimdi benim burada sağ kolum oldu. Buraya gelen ailelerimiz Türkçe bilen bir Filipinli yardımcı görünce çok mutlu oluyorlar. Ben ona çok güvendim açıkçası. Şimdi kızların oryantasyonunu, training'i (staj) o yapıyor. Filipinli ortağım da genellikle yurtdışı bağlantılara bakıyor. İşte farklı ülkelere gidip şirketleri, kızları görüyor. Her şey tamamsa kızlar yola çıkıyor'.

Türkiye'deki aracı firmalar, görüldüğü gibi, diğer pek çok ülkede olduğu gibi doğrudan Filipinler'deki firmalarla çalışmamaktadırlar. Çünkü genellikle bu firmalar daha önce Filipinler dışında çıkmamış, referansı olmayan ya da yerel referansı olan kadınların yurtdışına gitmesini sağlamaktadırlar. Bu durumdaki kadınlar ise daha az tercih edilmektedirler. Bunun bilen Filipinli kadınlar, bakıcı göçüne katılmak istediklerinde kendi imkânlarıyla Hong Kong, Singapur veya Avustralya gibi ülkelere giderek deneyim sahibi olmaya çalışmaktadırlar. Bu konuyu Aslı (33) şu sözlerle ortaya koymuştur:

'Bunlar yoksul insanlar. Ben gittim gördüm, korkunç yani. Yaşadıkları yerler çok düşük kalitede. Doğal afetler de çok. Bir sürü çocuk var evde. 9-10 kardeş. Hepsi küçük. Kendi evlerinde elektrikli aletler yok. Bunları görmediği için kullanmayı bilmiyor. O yüzden en azından modern bir evde daha önce çalışmış birisini tercih ediyoruz'.

Başlangıçta Türkiye'deki bağımsız dadılardan, sonrasında ise firmalar üzerinden kurdukları bağlantılarla göçmen kadına ulaşanlar, artık bunun yanında bir kez bağlantı kurarak getirdikleri kadınların referansı ile onların yakınlarını çalıştırmaya başlamışlardır. Yani daha önce bakıcı olarak gelen bir kadının kardeşi de bir süre sonra bakıcı olarak gelmeye başlamıştır. Bu, göçmenlerin enformel ağlarının bir kurumsal ara-yüz üzerinden daha aktif bir şekilde kullanılmasına ve birincil ilişkiye sahip olan pek çok göçmenin aynı ülkede ve çoğunlukla aynı şehirde birlikte çalışmalarına neden olmuştur. Bakıcı istihdamı sağlayan Ahmet (47), bu durumun firma açısından maliyet azaltıcı olduğunu ifade etmiştir:

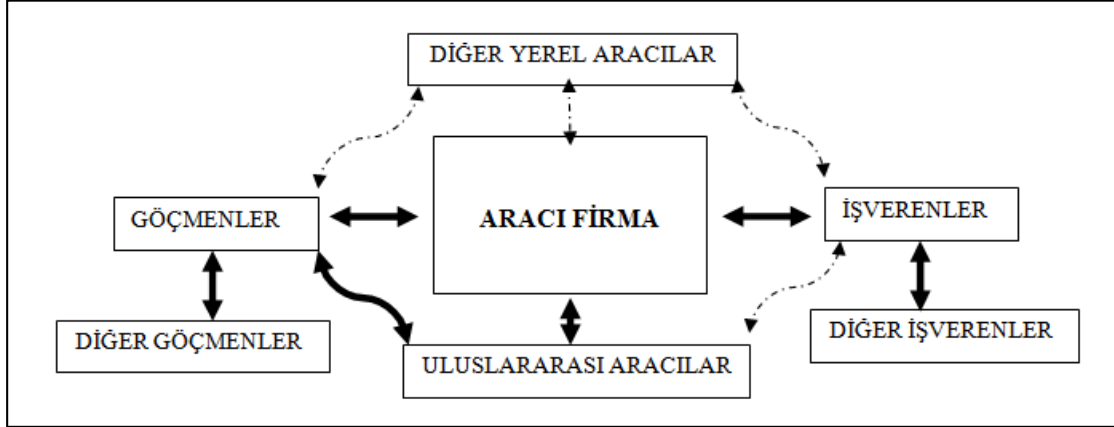
'Bu güzel bir şey. Sen gidip Dubai'den alıp getirmiyorsun. Senin yol maliyetin, orada bağlantılar, ara ödemeler. Daha işe başlamadan binlerce lira ödeniyordu'.

Yine Işıl (34), bu durumun göçmen açısından destek ekonomisini geliştirerek onun kırılabilirliğini azalttığını ve göçün kalıcılığını sağladığını belirtmiştir:

'Bizim çok ailelerimiz var. Mesela memnun kalmışlar, onun kardeşini de getirmişler. Aynı aileden bir evde 2 kişi çalışanlar da var. Birine ihtiyaç kalmadığında o kendisine başka ülke aramıyor. Çalışan kardeşi ona bakıyor. 3 ay, 5 ay, maksimum bir yıl sonra zaten yine iş buluyor. İşte birbirlerine destek oluyorlar, bunalıma girmiyorlar'.

Özetle, bakıcı göçü sistemi, aracı firmalar, göçmenler ve işverenler arasındaki ilişkilerle şekillenmektedir. Bu durum, çalışma kapsamında elde edilen verilere dayanarak yazar tarafından oluşturulan aşağıdaki model üzerinden okunduğunda (Şekil 2), göçmenlerin hem birbirleriyle hem mevcut aracı firmaları hem de diğer uluslararası firmalarla güçlü bağlarının olduğu ve bu bakımdan aslında görece güçlü bir ilişkilendirme zincirine sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kadınlar, Türkiye'de ilişkilendikleri firmanın dışında diğer yerel firmalarla temas kurma konusunda istekli değillerdir. Aracı firmalarda da benzer bir eğilim olmakla birlikte, onların göçmenler ve göçmenlerin ilişkili olduğu diğer göçmenlerle, işverenlerle ve onların ilişkili olduğu diğer işverenlerle, son olarak da uluslararası aracı firmalarla güçlü bağları vardır. Temelde aracı, işveren ve göçmen üzerine kurulan bu sistemin bütün unsurları, sistemin sürekliliği için gereklidir. Bu nedenle de bu üç unsur arasındaki dengenin korunması gerekmektedir ki bu noktada en büyük rol, aracı firmalarıdır. Bunu bir örnekle tamamlarsam, yakın zamanda Türk Lirasının Amerikan Doları karşısında değer kaybetmesi, ortalama 800-1000 dolara çalışan bakıcılarla işverenleri arasında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. İşverenler ve bakıcı kadınların ücret konusunda yaşadıkları krizin anlaşmaları bitirme olasılığı nedeniyle, aracı firmalar kuru sabitleyerek iki tarafı uzlaştırmaya çalışmışlardır. Firmaların, diğer yerel

ve uluslararası firmalar içindeki konumlarının korunmasına da yardımcı olan bu uzlaşıyla, sistemdeki işveren ve bakıcı dengesinin büyük ölçüde korunması sağlanmıştır.

Şekil 2. Aracı Firmaların ve Diğer Unsurların Bakım Göçündeki Konumları

3. Filipinli Dadıların Temsili: 'Hem Sarma Sarıyor Hem İngilizce Konuşuyor'

Fiona Williams (2016: 368) göçmenlerin bakım hizmetlerinde çalışmalarının küresel anlamda ulusal/etnik kalıpyargılarla bezeli bir hiyerarşiyi ortaya çıkardığını belirtmektedir. Yazar Londra'daki iş bulma ajansları üzerinden verdiği örnekte, Latin Amerikalıların sevecen, Doğu Avrupalıların çalışkan olarak görüldüğü için tercih edildiğini ama Afrikalıların yetersiz bulunduğunu belirtmektedir. Yine din faktörünün İspanya'daki Faslıların tercih listesinde sonlara ittiğini, İsveç'te ise Doğu Avrupalıların İsveçlilere benzer kabul edilmelerinin tercih edilmelerinde etkili olduğu ortaya koymaktadır. Bu durum, işin yeniden üretiminin ırksal ayrımının (Glenn, 1992) bir örneğidir. Mohanthy (2003) ise, bunun sadece ırksal değil kadınlık, domestiklik, heteroseksüellik ve kültürel kalıpyargıları da içeren bir görünüm olduğunu ifade etmektedir. Bu sınıflandırma içinde Filipinli kadınlar ise, çocuklarla ilişkilerinin daha iyi olduğu düşüncesiyle bütün ülkeler içinde haklarında ortaklaşan bir olumlu imajın söz konusu olduğu bir gruptur. Zaten Filipinli kadınlar, eş ve annelik rollerinin bir uzantısı olarak kabul edilen bakım talebiyle sürekli karşı karşıyadırlar (Chant ve McIlwaine, 1995). Hatta işgücü hareketliliğine katılarak geride kalan ailelerinin bakımını sağlayacak paraya kavuşmak için çaba göstermeleri de bununla ilgilidir. Filipinli kadınları bu konuma taşıyan tek unsur çocuklarla ilişkileri değil, çoğunlukla tarihsel ilişkilerinin bir sonucu olarak Amerikan İngilizcesine aşinalıklarıdır (Filipino Ethnicity and Background, 2018) ki anadilin İngilizce olmadığı ülkelerde aileler, çocuklarının erken yaşlarda İngilizceyi öğrenmelerini, bu dilin sunduğu fırsatları göz önüne alarak, önemsemektedirler. Bunun yanında, genellikle üst gelir grubunda yer alan aileler, yanlarında çalışan kişilerin ev içindeki konuşmaları veya yaşanan olayları dışarıdaki kişilerle paylaşmalarından çekinmektedirler. Kendi konuştukları dilden farklı bir dil konuşan kişiyle çalışmak, ailenin mahremiyetini korumaya yardımcı olmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle Filipinli kadınlar, çalıştıkları ailelere beşerî sermaye transferi sağlamakta ve prestij kazandırmaktadırlar (Redlova, 2013: 195). Hatta Türkiye örneğinde Filipinli bakıcı çalıştırmak, bu hizmetin herkes tarafından bilinen yüksek maliyetini, ailenin karşılayabileceği ekonomik sermayeye sahip olduğunu da gösterdiği için, çoklu bir prestij unsuru durumundadır.

Genelde Filipinli kadınlara, özelde de dadılara olan bu bakış, onlardan beklenenin çerçevesini oluşturmaktadır. Dolayısıyla aracı firmaların kadınları sunma biçimleri, ailelerin dadı olarak nasıl bir kadın görmek istedikleriyle ilgilidir. Bu nedenle dadıların sunulma biçimlerini anlamak için, ailelerin taleplerinin neler olduğunu anlamak gerekmektedir. Bu talepleri düzenlemek için, karma uyruklardan bakıcı hizmeti veren firmalar, internet sayfalarına, bir filtreleme özelliği koymuşlardır. Bu filtreleme

içinde aranılan kişinin uyruğu, medeni durumu, yaşı, yabancı dil bilgisi, referansları ve eğitimi gibi bilgiler için seçimler yapılmaktadır. Bu sitelere bilgi girişini hem aileler hem de bakıcılar yapabilmektedir. Dolayısıyla ailenin talebini nasıl yansıttığı ve bakıcının hangi özelliklerini belirginleştirerek burada yer almak istediği kişilerin kararıdır. İnternette uygun eşleşme gerçekleşikten sonra aracı firma devreye girmektedir. Daha spesifik olarak Filipinlilerle ilgili aracılıklarda Filipinli kadınlara ilişkin genel bilgi, genellikle aracı firma tarafından paylaşmaktadır. Bu firmalar internet sayfalarında yer alan, *'Filipinli bakıcılar İngilizce konuşan, çalışkan, güvenilir ve özverilidirler'* gibi ifadeler, bu grubu en genel tanımlayan ifadelerdir. Bu tür sitelerde kadınların bilgilerini firma sahipleri paylaşmaktadır. Burada temsilin *birinci* unsuru, kadınların yaşları ve çocuk sahipliğidir. Kimi aileler çok genç ve çocuksuz kadınları, kimileri ise, en azından 30 yaşından büyük ve çocuğu olan kadınları tercih etmektedirler. Bu durum, firmaların her iki özelliği taşıyan kadınlarla çalışmalarına ve bunları görünür kılmalarına neden olmuştur. Bu durumu Hatice (51) şu sözlerle ortaya koymuştur:

'Bir kere hepsi genç istiyor. Çocuğun peşinde koşması lazım. 45'in üstü olmaz mesela. Sonra bazıları çocuğu olsun, anneliği bilsin ki benim çocuğumu kendi çocuğu gibi sarsın istiyor. Kimisi de çocuğu olmasın, akli çocuğunda kalır, gece gündüz telefon elinden düşmez diyor. Ona göre biz de kimle çalışacağımıza karar veriyoruz.'

Aslında kadınların çocuk sahibi olmaları veya olmamalarından öte, onların anaçlıklarının sergilenmesi önemlidir. Bu nedenle aracı firmalar, hali hazırda istihdam edilen kadınların birlikte çalıştıkları ailelerle çektikleri fotoğrafları paylaşmaktadırlar. Bu fotoğraflardaki ana tema, kadınların çocuklara, çocukların da kadınlara gösterdikleri yoğun sevgidir. Bir firma sahibi, çocuklara gösterilen sevginin aileye güven verdiğini söylerken, çocuğun bakıcıyla geçirdiği zamanın fazlalığından dolayı ona çok bağlanmasının bazı ailelerde huzursuzluk yarattığını, bu nedenle bakıcıyla yollarını ayıran aileler olduğunu belirtmiş ve en azından sanal paylaşımlarda bu gönderi türünü paylaşmada kısıtlamaya gittiğini ifade etmiştir.

Kadınların temsilindeki *ikinci unsur*, onların İngilizce bilmeleri yanında yerel dili de hızlı öğrenmeleri üzerinedir. Zaten kadınlar Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce hızlı bir şekilde buradaki hayat, yemekler ve çocuk bakım alışkanlıkları hakkında bilgilendirilmektedirler. Hatta bu konuda yazılan İngilizce kitaplar hediye edilmektedir. Kadınlar üzerinden hem küreselin hem de yerelin aynı çatıda toplanarak sunulması aracı firma açısından oldukça önemlidir. Çünkü bir Filipinlinin buraya özgü bir şeyi öğrenmesi ve sürdürmesi, bir yerlinin aynı şeyi yapmasından daha fazla değer görmektedir. Bu nedenle Filipinli kadınların sarma sararken veya yoğurt mayalarken çekilen videoları, referans olması için paylaşmaktadır. Bu konuyu Aslı (33) şu sözlerle gerekçelendirmiştir:

'Bir Türk çocuğuna baktığı için biz ne yiyorsak çocuk da onu yemeli. Filipinler'de sabah pirinç; öğlen pirinç; akşam tavuk, yumurta, pirinç var. Burada ülkemiz çok zengin. Çocuğun damak tadını geliştirmek için çeşitli yemekler yapmalı. Filipinli kadınlara bir şeyi bir kere göster, hemen öğreniyor. Aileler diyor ki 'Hem sarma sarıyor hem İngilizce konuşuyor, ne güzel!''

Kadınların temsilindeki *üçüncü unsur*, onların dış görünüşleri üzerinedir. Kadınlara ait fotoğraflarda onların duruşları, giyimleri ve makyajları, aracı firmaların dikkat ettikleri özelliklerdir. Aracı firmalar, dadılarla ilgili katalog oluştururken, dadı adaylarından çeşitli fotoğraflar istemektedirler. İstenen fotoğraflar içinden kadınların vücut hatlarını belli eden, dekolte kıyafetler giydikleri veya yoğun makyaj yaptıkları fotoğraflar ayıklanmaktadır. Yine bu fotoğrafların hangi mekânlarda çekildiği de önemlidir. Mesela arka planında gece kulübü olan bir fotoğraf sisteme eklenmemektedir. Bu durumu Ahmet (47) şu şekilde ortaya koymaktadır:

'Giyim kuşam yaşam tarzı hakkında ipucu verir. Mesela çok makyaj yapıyorsa kendi bakımına çok zaman ayırıyordur, çocukla yeterince ilgilenmeyeceğini düşünür aileler. İşte çok açık kıyafetler varsa evin hanımı rahatsız olur, evde bir erkek var sonuçta... Modern aileler ama bu konular modernlik-

geri kafalılık dinlemiyor maalesef. İşte fotoğraf evde çekilmiştir, o olur ama toplumun hepsinin kabul etmediği yerler var. Biz bunları sunamıyoruz'.

Kadınların temsilindeki *dördüncü unsur*, onların sağlığıdır. Kadınların dış görünüşleriyle ilgili bu müdahale içinde onların sağlıklı durmaları da oldukça önemlidir. Çünkü Filipinler, Türk ailelerin hakkında çok fazla bilgiye sahip oldukları bir yer değildir ve genellikle bu bölgeden gelen insanların çeşitli hastalıkları taşıyabileceklerine ilişkin kuşkuları olanlar da vardır. Bu nedenle firmadan kadınların detaylı sağlık raporlarını isteyenler de vardır. Kadınların dışsal görünüşlerinin diğer hastalıkları hakkında ipucu verdiğini düşünen aileler de dikkate alınarak, dadıların en mutlu, en sağlıklı halleri sunulmaktadır. Hatta sözle veya hastane raporlarıyla bu konuda ailelere bilgi aktarılmakla kalmayıp, internet sitelerine eklenen fotoğraflar bile, çeşitli programlar kullanılarak değiştirilmektedir. Bunu Hatice (51) şu sözlerle anlatmıştır:

'Şöyle gürbüz, kanlı canlı olması lazım. Genelde Filipinli tarafından kadınlar zayıf, çelimsiz duruyorlar... Bazen fotoğrafta oynama yaptığımız oluyor. İşte yüzünü daha canlı göstermek için...'

Kadınların temsilindeki *beşinci ve son unsur* ise, onların 'ahlâkı' hakkındadır. Aracı firmalar ailelere, kadınların Türk toplumunun aşına olduğu ve herkesten de uymasını beklediği ilişkilene biçimlerini benimsediklerini sıkça vurgulamaktadırlar. Bu bakımdan eski SSCB ülkelerinden gelen kadınlara yüklenen 'görece daha zayıf ahlaki imajın' Filipinli kadınlar için geçerli olmadığını göstermeye çalışmaktadırlar. Bunun için de sadece göçmenin ülkeye gelişini değil, buradaki bütün hayatını kontrol etmektedirler. İzin günlerini geçirdikleri yerlerden ilişki kurdukları kişilere veya sosyal medya hesaplarını kullanma şekillerine kadar geniş bir alana yayılan bu kontrolü, işin bir parçası olarak sunmaktadırlar⁶. Bu durum, göçmen açısından özel alanının yoğun bir şekilde ihlâl edilmesi anlamına gelmekle birlikte, aileler açısından güven vericidir ki firmanın gayesi de bunu sağlamaktır. Böylece ailelerin bakıcıdan memnun olarak hizmeti almaları, bu hizmet talebi ortadan kalktığında da kadına ve elbette firmaya referans olmaları beklenmektedir. Bu konuda Aslı (33) şunları anlatmıştır:

'İstanbul'da kızlar bir ev tuttular. Pazar günleri izinli olduklarında gidip orada istedikleri, kendi ülkelerinde pişirdikleri yemekleri yapıyorlar. Bazı kızlar internette erkek arkadaş buluyorlar, burada kalmak için, evlenmek için. Tabi herkes iyi insanlar değil. Hamile kalanlar oluyor, aileler bunu istemiyor. Çünkü evini ve çocuğunu bu kadına bırakıp işe gidiyor. Allah korusun internette buldukları adamlar neler yaparlar. Aileler bunu şart koşuyorlar'.

5. Sonuç

Küresel bakım hareketliliği, geleneksel işgücü hareketlilikleriyle benzer bir görünüm sergilemektedir ki bu göçün gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleşmesidir. Ancak, çok farklı köken bölgeden spesifik destinasyonlara yönelen göçlerle, hedef ülkelerde talepten daha yoğun bir akış gerçekleştiğinden artık doyma düzeyine gelmiştir. Bu durumda göç edilen yerleri çeşitlendirmek, önemli bir stratejiye dönüşmüştür ki bu mekânsal çeşitleme anlamına gelmektedir. Bu durumda ilk tercih edilen ülkeler, çevre ülkelerdir. Çevre ülkeler, gelişmiş ülkelere yakın oldukları ve onların gelişme trendini taşıdıkları için bir potansiyel barındırmaktadırlar. Ayrıca mekânsal yakınlık olanağından dolayı, gelişmiş ülkelerde işgücüne talep açıldığı anda göçmenin kolayca buraya yönelmesine de olanak sağlamaktadırlar. Bu durumdaki ülkelere biri de Türkiye'dir.

Dünya'da artan Filipinli bakıcı talebi, Türkiye'yi de kapsayan bir aracı firma ağını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu ağlar alansal yayılımdan ziyade sıçrama yoluyla genişlemeyi içermektedir ve bu mekânsal özelliklerin oldukça belirleyici olduğu bir örüntünün gelişmesine de yol açmıştır. Göçmenlerin ve firma sahiplerinin bölgesel merkezleri yaratan ulusal ağlarının ve ulusaşırı işgücü transferine olanak veren uluslararası bağlantılarının gücü, onların daha geniş fırsatlara erişmeleri için gereken sermayeye sahip olduklarını göstermektedir. Zaten piyasada bir prestij unsuruna dönüşen

Filipinli bakıcılara olan talep, firmaların ağlarını genişletmeleri için güçlü bir motivasyon da yaratmaktadır. Ancak ne işverenler ne de göçmen kadınlar, hakları hakkında yeterince bilgi sahibi değillerdir. Bu durum, aracılara önemini artırırken, iki tarafın istismarına da açık kapı bırakmaktadır. Ayrıca genel görünüm içinde aracı firmaların, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimine etki yaptıkları da açıktır ki bu durumun örneklerine farklı ülkelerde de rastlanmaktadır (Redlova, 2013). Bir başka ifadeyle göçmen kadınların imajları, firmaların varlığının ana unsuru olduğundan, bunun sürekliliği için kimi zaman kadınların haklarının ihlal edildiği oldukça geniş kapsamlı müdahaleler söz konusu olmaktadır. Bu noktada aracı firmaların, toplumsal talebin bir kurumsal ürünü olduğu göz önüne alındığında, ortaya çıkan görünümün sosyo-kültürel yanı da belirginleşmektedir. Bu noktada göçmen kadın, işveren ve aracı ekseninde yapılan müzakerenin önemi anlaşılmalı ve daha bütüncül bir görünüm için göçmen kadınların ve işverenlerin dâhil olduğu çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Notlar

¹ Salazar-Parrenas (2000), piyasa ekonomisinin küreselleşmesiyle ilişkili olan bu sürecin, küresel işbölümü ayrımının yeniden üretilmesi anlamına geldiğini ortaya koymaktadır.

² Küresel ekonomik büyüme içinde, özellikle endüstrileşmiş ülkelerde, düşük nitelikli olarak görülen bakım işlerinde kadınlara talep artmıştır (Brown, 2016).

³ Zira danışmanlık hizmeti sunmak için açılan pek çok firma, sadece bakıcı talebiyle ilgilenmemektedir. Bunların dışında, özel istihdam bürosu adıyla açılan firmalar da vardır. Bununla birlikte Filipinli bakıcı teminini yasal yollarla yapan ve piyasanın %70-80'ini kontrol eden tek bir firma vardır.

⁴ Anonim isimler kullanılmıştır.

⁵ Bununla birlikte Filipinli çocuk bakıcısı sağlama vurgusunu isminde taşıyan firmaların bir kısmı, Filipinli bakıcıların sahip oldukları nitelikleri de taşıyan ama aynı zamanda daha düşük ücret talep eden Nepalli ve varlıklı-muhafazakâr ailelerin Müslüman olan ve dinsel pratiklerini düzenli olarak yapan Hint veya Endonezyalı kadın göçmenlerin gelişini de sağlamaktadırlar. Bununla birlikte eski Sovyet ülkelerinden gelen ve Rusça konuşan herkesin Rus sanılması gibi, Filipinler'den ve buraya yakın ülkelere gelen ve İngilizce bilen herkes de Filipinli sanılmaktadır. Hatta bazı firmalar, bu bölgeden göçün ilk dönemlerinde Filipinli olmayan kadınları Filipinli olarak tanıtarak daha yüksek aracılık ücreti de almışlardır.

⁶ Ailelerin ve firmaların kadınların yaşamı ve tercihleri üzerinde yaptıkları müdahaleler aslında çoğu zaman tek yönlüdür ve örneklerine diğer ülkelerde de rastlanmaktadır (Redlova, 2013). Bu noktada göçmenin iyilik hali, ancak onun bu sistemde taşıdığı rolün sürekliliğinin korunması için önemsenmektedir. Bu, saha çalışması sürecinde dinlenen taciz ve tecavüz hikâyelerinde firmaların tepkisini öğrenildiğinde daha açık bir şekilde anlaşılabilir. Bu tip durumlarda olay bir adli vaka olarak kayıt altına alınmaya çalışılmaktan ve buna yönelik yaptırımlara başvurulmaktan ziyade, kadınların çalıştıkları evler değiştirilerek çözümlenmektedir. Çünkü kadınların yaşadıkları bu cinsel saldırı nedeniyle aracı olan firmanın isminin zarar görmesinden endişe edilmektedir. Bu durum bir bakıma, kadınlara uğradıkları cinsel saldırılarda sorumluluk yüklendiğini de göstermektedir.

Teşekkür

Makaleye katkılarından dolayı Sn. Kerime Karabacak'a çok teşekkür ederim.

Referanslar

- Akalın, A. (2016) "Biz Lejyonerlerimiz!": İstanbul'daki Filipinli Ev İşçileri. İçinde Özhan-Koçak, D. ve Koçak, O. K. (ed.), İstanbul Kimin Şehri? Kültür, Tasarım, Seyirlik ve Sermaye, Metis Yayınları, İstanbul.
- Barber, P.G. (2004) "Contradictions of Class and Consumption When the Commodity is Labour", *Anthropologica* 46, 203-218.
- Bauer, G.; Österle, A. (2016) "Mid and Later Life Care Work Migration: Patterns of Re-Organising Informal Care Obligations in Central and Eastern Europe", *Journal of Aging Studies* 37, 81-93.
- Brown, R. H. (2016) "Re-examining the Transnational Nanny", *International Feminist Journal of Politics*, 18 (2), 210-229.
- Browne, C. V.; Braun, K. L. (2007) "Globalization, Women's Migration, and the Long-Term-Care Work Force", *The Gerontologist*, 48 (1), 16-24.
- Carlos, R. D. (2010) *Filipino Careworkers in Ageing Japan: Trends, Trajectories and Policies*. Migration: A World in Motion. Conference Paper, 18-20 Şubat 2010, University of Maastricht, Maastricht, Netherlands.

- Chant, S.; McIlwaine, C. (1995) *Women of a Lesser Cost: Female Labour, Foreign Ex-change and Philippine Development*. Pluto, Londra.
- Chant, S.; Radcliffe, S. (1992) *Migration and Development: The Importance of Gender*. İçinde Chant S. (ed), *Gender and Migration in Developing Countries*, Bellhaven Press, Londra ve New York, 1-29.
- Ehrenreich, B.; Hochschild, A. (2003) *Global Woman: Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*, Henry Holt and Company, Metropolitan Books, New York.
- Encias-Franco, J. (2016) "Filipino Women Migrant Workers and Overseas Employment Policy: An Analysis from Women's Rights Perspective", *Asian Politics & Policy*, 8 (3), 494-501.
- FitzGerald-Murphy, M. (2014) "Global Care Chains, Commodity Chains, and the Valuation of Care: A Theoretical Discussion", *American International Journal of Social Science*, 3 (5), 191-199
- Glenn, E. N. (1992) "From Servitude to Service Work: Historical Continuities in the Racial Division of Paid Reproductive Labor", *The University of Chicago Press*, 18 (1), 1-43.
- Grieco, E. M.; Boyd, M. (2003) *Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory*, Florida State University, College of Social Sciences, Centre for the Population Studies, Working Paper Series, 98-139
- Goli, M. V. (2009) *The Philippine Women of Canada's Live-in Caregiver Program: Ethical Issues and Perspectives*. Master of Public Health, Simon Fraser University.
- Hoang, L. A.; Yeoh, B. S. E. (2011) "Breadwinning Wives and "Left-Behind" Husbands: Men and Masculinities in the Vietnamese Transnational Family", *Gender & Society*, 25 (6), 717-739.
- Hochschild, A. R. (2000) *Global Care Chains and Emotional Surplus Value*. İçinde T. Giddens, ve W. Hutton (Ed.), *On the Edge: Globalization and the New Millennium*, 130-146. SAGE, Londra
- Hondagneu-Sotelo, P. (2000) *The International Division of Caring and Cleaning Work Care Work*. İçinde Harrington, M. H. (ed.), *Gender, Class and the Welfare State*, Routledge, New York, 149-62
- Houstoun, M., Kramer, R. G.; Barrett, J. M. (1984) "Female Predominance in Immigration to the United States Since 1930: A First Look", *International Migration Review*, 18 (4), 908-963
- Filipino Ethnicity and Background (2018). https://www.health.qld.gov.au/_data/assets/pdf_file/0031/159583/filipino-preg-prof.pdf, 01.09.2018
- King, R. (2002) "Towards a New Map of European Migration", *International Journal of Population Geography*, 8, 89-106
- Kofman, E. (1999) "Female 'Birds of Passage' a Decade Later: Gender and Immigration in the European Union", *International Migration Review*, 33 (2), 269-299
- Kofman, E.; England, K. 1997. "Citizenship and International Migration: Taking Account of Gender, Sexuality and Race", *Environment and Planning A*, 29, 191-194
- Kofman, E.; Sales, R. (1996) *Geography of Gender and Welfare in Europe*. İçinde Garcia, D. M. ve Monk, J. (ed.), *Women of the European Union: The Politics of Work and Daily Lives*, Routledge, Londra, 31-60
- Koyuncu, Ç. (2018) *Evdeki Yabancı: Ankara'daki Gürcü Bakıcı Kadınların Gündelik Hayat Mücadeleleri ve Taktikleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara
- Liebert, C. (2008) "We are the Jews of Today": Filipino Domestic Workers in Israel and The Language of Diaspora", *HAGAR Studies in Culture, Polity and Identities*, 8(1), 105-128
- Lutz, H. (Ed.) (2008) *Migration and Domestic Work: A European Perspective on a Global Theme*. Aldershot: Ashgate
- Lutz, H., Palenga-Mollenbeck, E. (2012) "Care Workers, Care Drain, and Care Chains: Reflections on Care, Migration, and Citizenship", *Social Politics*. 19 (1), 15-37
- Lyon, D. (2006) "The Organization of Care Work in Italy: Gender and Migrant Labor in the New Economy", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 13 (1), 207-224
- Mahler, S.; Pessar, P. (2001) "Gendered Geographies of Power: Analyzing Gender Across Transnational Spaces", *Identities* 7, 441-459
- Mohanty, C. T. (2003) *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*. Duke University Press, Durham
- Pedraza, S. (1991) "Women and Migration: The Social Consequences of Gender", *Annual Review of Sociology*, 17, 303-325
- Peng, Y., Wong, O. M. H. (2016) "Who Takes Care of My Left-Behind Children? Migrant Mothers and Caregivers in Transnational Child Care", *Journal of Family Issues*, 37 (14), 2021-2044
- Pratt, G. (1999) "From Registered Nurse to Registered Nanny: Discursive Geographies of Filipina Domestic Workers in Vancouver", *Economic Geography*, 75, 215- 236
- Raghuram, P. (2012) "Global Care, Local Configurations-Challenges to Conceptualizations of Care", *Global Networks*, 12 (2), 155-174
- Redlova, P. (2013) "Employment of Filipinas as Nannies in the Context of Post-Socialist Czech Republic", *Urban People*, 15 (2), 185-215
- Rodriguez, R. (2010) *Migrants for Export: How the Philippines Brokers Labor to the World*, University of Minnesota Press, USA
- Salazar-Parrenas, R. (2000) "Migrant Filipina Domestic Workers and the International Division of Reproductive Labour", *Gender and Society*, 14 (4), 560-81
- Salazar-Parrenas, R. (2001) *Servants of Globalization*. Stanford University Press, USA

- Salazar-Parrenas, R. (2008) *The Force of Domesticity: Filipina Migrants and Globalization*. New York University Press, New York
- Sharma, R. (2011) "Gender and International Migration: The Profile of Female Migrants from India", *Social Scientist*, 39 (3/4), 37-63
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2013) *Domestic Workers Across the World: Global and Regional Statistics and the Extent of Legal Protection*. International Labour Office, Genevre
- Ünlütürk-Ulutaş, Ç.; Kalfa, A. (2009) "Göçün Kadınlaşması ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri", *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 1 (2), 13-28
- Williams, F. (2016) "Converging Variations in Migrant Care Work in Europe", *Journal of European Social Policy*, 22 (4), 363-376
- Wright, C. (1995) "Gender Awareness in Migration Theory: Synthesizing Actor and Structure in Southern Africa", *Development and Change*, 26 (4), 771-92
- Yeates, N. (2004) "Global Care Chains", *International Feminist Journal of Politics*, 6 (3), 369-391
- Yeates, N. (2009) *Globalizing Care Economies And Migrant Workers: Explorations in Global Care Chains*. Palgrave Macmillan, New York
- Yeates, N. (2014) *Global Care Chains: Bringing in Transnational Reproductive Laborer Households*. İçinde Dunaway, W. A. (ed), *Gendered Commodity Chains*, Stanford University Press, USA, 175-189
- Yeoh, B., Willis, K. (2005) "Singaporeans in China: Transnational Women Elites and The Negotiation of Gendered Identities", *Geoforum*, 36, 211-222
- Yeoh, B.S.A., Huang, S.; Gonzalez, J. (1999) "Migrant Female Domestic Workers: Debating the Economic, Social and Political Impacts in Singapore", *International Migration Review*, 33, 114-136